

Familieret

Ingrid Lund-Andersen

Noe Munck

Irene Nørgaard

Jørgen Nørgaard

Marianne Højgaard Pedersen

Peter Vesterdorf

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Familieret
3. udgave

© 1990 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes
Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse eller
mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er
uden forlagets skriftlige samtykke ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Tryk: Gentofte Tryk, Charlottenlund
Printed in Denmark

ISBN 87-574-1473-4

Forord til 1. udgave

Med bogen Familieret har det i første række været hensigten at tilvejebringe et ajourført undervisningsgrundlag i faget familieret på universitetsniveau. Det har tillige været et mål at lave en anvendelig familieretlig håndbog. Endelig er der sigtet imod at afspejle nogle udviklingstendenser på familierettens område og dermed at påpege nogle retspolitiske muligheder. Det er en central ide bag bogen, at disse målsætninger ikke skulle være indbyrdes uforenelige.

Som lærebog på 1. årsprøve under det juridiske studium har bogen fået et betydeligt omfang. Det er imidlertid forfatterne opfattelse, at de pædagogiske fordele ved en relativt dybtgående behandling af de enkelte emner overstiger ulemperne ved det store sidetal. En af de pædagogiske fordele er, at de studerende på første årsprøve ikke vænnes til arbejdsformer, som ligger langt fra studiets øvrige dele. Hertil kommer, at en nogenlunde fyldestgørende redegørelse for mange familieretlige problemer forudsætter, at der medtages ikke ubetydelige stofmængder fra grænseområder mellem familieretten og skatte-, social- og skifteretten. Det er forfatterne håb, at udvidelserne på disse områder vil lette forståelsen af problemerne for de studerende og øge bogens praktiske anvendelighed. Udvidelserne tjener i vid udstrækning yderligere det formål at bringe fremstillingen nærmere til den sociale virkelighed, som danner baggrund for reglerne. Hertil tjener også de historiske afsnit, som netop for at understrege det sociale og samfundsmæssige perspektiv er begrænset til tiden efter reformationen.

Samtlige forfattere er eller har været tilknyttet Institut for Privatrete ved Århus Universitet, hvor de har deltaget i den familieretlige undervisning. Erfaringerne herfra danner baggrund for bogen. *Strange Beck* har udarbejdet kapitel 4, afsnit 1. og 2. til og med 2.1.2., kapitlerne 6 og 9, kapitel 10, afsnit 1.3. og kapitel 11, afsnittene 1., 4. og 5., *Anders Damm* kapitel 2, afsnittene 1., 2., 5., 7., 8. og 9., kapitel 14, afsnit 1. og 2. samt kapitlerne 15 og 16, *Jørgen Graverson* kapitlerne 1, 5, 7, 12, 13 og 28, *Noe Munck* kapitel 2, afsnittene 4. og 6., kapitel 14, afsnit 3. og kapitel 18, *Jørgen Nørgaard* kapitlerne 20-27, *Marianne Højgaard Pedersen* kapitel 4 fra afsnit 2.1.3. og kapitlet ud, kapitel 8, kapitel 10, dog undtaget afsnit 1.3 og kapitel 11, afsnit 2. og 3. og *Peter Vesterdorf* kapitel 11, afsnit 6. og kapitlerne 17 og 19. Redaktions- og koordineringsarbejdet er udført af *Jørgen Graverson*. Forfatterne er hver for sig ansvarlige for indholdet af de afsnit og kapitler, de har skrevet.

Byretsdommer Svend Danielsen har gennemlæst store dele af manuskriptet og gennem mange kommentarer – både kritiske og støttende – ydet et væsentligt bidrag til bogen. Universitetslektor Helmut Schledermann, Institut for Retslære, Århus Universitet har ydet god hjælp ved udarbejdelsen af kapitlerne 1 og 6. Endelig er kapitel 2, afsnit 4. om bevismidler i faderskabssager tilblevet i samarbejde med afdelingsleder Hans Gürtler, Antropologisk afdeling, Københavns Universitets Retsmedicinske Institut. Forfatterne er taknemmelige for den hjælp, de herved har modtaget.

Forfatterne ønsker endelig at takke professor, dr.jur. T. Svénné Schmidt for råd, vejledning og en aldrig svigtende hjælpsomhed.

Manuskriptet til bogen er afleveret i marts 1980.

Århus i juli 1980

Forfatterne

Forord til 2. udgave

2. udgaven af Familieret er systematisk og indholdsmæssigt en videreførelse af 1. udgaven, men de fleste af bogens kapitler er omarbejdet væsentligt. Forældremyndighedsproblemerne er som følge af ændringerne i myndighedsloven pr. 1. januar 1986 i alt væsentligt flyttet fra bogens II. del om ægteskabsret til I. del om retsforholdet mellem forældre og børn, medens det tidligere meget store kapitel om vilkår ved separation og skilsmisse er delt op i seks kapitler. Endelig er der til fremstillingen føjet en ny IV. del, kapitel 34 om navneret.

Anders Damm, der ikke har set sig i stand til at deltage ved udarbejdelsen af 2. udgaven, bringes en tak for godt samarbejde og for uden restriktioner at have overladt os sit materiale fra 1. udgaven.

Landsdommer Svend Danielsen og afdelingsdirektør C.C. Munksgaard Nielsen har gennemlæst og kommenteret kapitler af bogen, for hvilket vi takker dem.

Det vil af indholdsoversigten og af kapiteloverskrifterne fremgå, hvilke kapitler den enkelte forfatter er ansvarlig for.

Manuskriptet til bogen er afleveret den 1. oktober 1985.

Århus i januar 1986

Forfatterne

Forord til 3. udgave

3. udgaven af Familieret 1980 er systematisk og indholdsmæssigt en videreførelse af de to forudgående udgaver. Som følge af lovændringer (senest de nye regler om særeje fra juni 1990), ny retspraksis og ny litteratur samt i et vist omfang også som følge af tilkomsten af en ny studieordning er de fleste af bogens kapitler omarbejdet væsentligt, og nogle er helt omskrevne.

Af pladsmæssige årsager er de historiske kapitler vedrørende „Udviklingslinjer i børns retsstilling” og „Ægteskabsret og samfundsudvikling” ikke medtaget i 3. udgaven. Interesserede må her henvises til 2. udgaven.

Jørgen Graversen havde inden sin død i april 1990 påbegyndt det redaktionelle arbejde vedrørende 3. udgaven, hvilket vi har draget megen nytte af. Margit Graversen har velvilligt og uden restriktioner overladt os sin mands materiale fra 2. udgaven. Herfor bringer vi vor bedste tak.

Jørgen Graversens betydning dels som medforfatter, dels som redaktør og aldrig svigtende inspirator i arbejdet med familieretten kan ikke vurderes højt nok. Derfor er 3. udgaven også i taknemmelighed og respekt tilegnet Jørgen Graversens minde.

Strange Beck, der ikke har set sig i stand til at deltage ved udarbejdelsen af 3. udgaven, bringes en tak for godt samarbejde og for uden restriktioner at have overladt os sit manuskript fra 2. udgaven.

Landsdommer, dr.jur. Svend Danielsen har gennemlæst og kommenteret kapitler af bogen, for hvilket vi takker ham.

Vi retter også en tak til afdelingsdirektør C.C. Munksgaard Nielsen for ydet bistand.

Af indholdsoversigten og kapiteloverskrifterne fremgår, hvilke kapitler den enkelte forfatter er ansvarlig for.

Manuskriptet til bogen er afleveret i begyndelsen af august 1990, og det har kun i meget begrænset omfang været muligt at tage hensyn til materiale fremkommet efter dette tidspunkt.

Århus i september 1990

Forfatterne

Indholdsoversigt

I. del

Retsforholdet mellem forældre og børn

<i>Kapitel 1:</i>	Ægtebørn og børn uden for ægteskab, af <i>Ingrid Lund-Andersen</i> og <i>Noe Munck</i>	1- 32
<i>Kapitel 2:</i>	Adoption, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	33- 47
<i>Kapitel 3:</i>	Forældremyndighed, af <i>Ingrid Lund-Andersen</i>	48- 96
<i>Kapitel 4:</i>	Børns forsørgelse, af <i>Irene Nørgaard</i>	97-125

II. del

Ægteskabsret

<i>Kapitel 5:</i>	Ægteskab og andre samlivsformer – aktuel ægteskabsret, af <i>Ingrid Lund-Andersen</i>	129-141
<i>Kapitel 6:</i>	Ægteskabs indgåelse og registrering af partnerskab, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	142-153
<i>Kapitel 7:</i>	Separations- og skilsmissegrundene, af <i>Irene Nørgaard</i>	154-164
<i>Kapitel 8:</i>	Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	165-184
<i>Kapitel 9:</i>	Underholdsbidrag til ægtefælle, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	185-211
<i>Kapitel 10:</i>	Enkepension efter separation og skilsmisse, af <i>Peter Vesterdorf</i>	212-223
<i>Kapitel 11:</i>	Retten til lejligheden efter separation og skilsmisse, af <i>Peter Vesterdorf</i>	224-235
<i>Kapitel 12:</i>	Beløb i henhold til ægteskabslovens § 56, af <i>Peter Vesterdorf</i>	236-244
<i>Kapitel 13:</i>	Ændring af aftaler om vilkår m.v., af <i>Peter Vesterdorf</i>	245-254

<i>Kapitel 14:</i>	Ægteskabets retsvirkninger – Indledning, af <i>Irene Nørgaard</i>	255-261
<i>Kapitel 15:</i>	Forsørgelsespligt, sociale ydelser og skat, af <i>Irene Nørgaard</i>	262-297
<i>Kapitel 16:</i>	Den legale formueordning, af <i>Noe Munck</i>	298-323
<i>Kapitel 17:</i>	Særeje, af <i>Noe Munck</i>	324-353
<i>Kapitel 18:</i>	Ægtepagter, af <i>Peter Vesterdorf</i>	354-363
<i>Kapitel 19:</i>	Begrænsninger i rådigheden, af <i>Peter Vesterdorf</i>	364-397
<i>Kapitel 20:</i>	Hæftelse for den anden ægtefælles dispositioner m.v., af <i>Noe Munck</i>	398-413
<i>Kapitel 21:</i>	Aftaler mellem ægtefæller, af <i>Peter Vesterdorf</i>	414-444

III. del *Familieskifteret*

<i>Kapitel 22:</i>	Indledning om skifte ved formuefællesskabets ophør, af <i>Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard</i>	446-460
<i>Kapitel 23:</i>	Rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, jfr. retsvirkningslovens § 15, stk. 2, af <i>Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard</i>	461-510
<i>Kapitel 24:</i>	Kapitel VI-skiftets aktiver, af <i>Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard</i>	511-533
<i>Kapitel 25:</i>	Kapitel VI-skiftets passiver, af <i>Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard</i>	534-547
<i>Kapitel 26:</i>	Den kvantitative deling mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte, af <i>Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard</i>	548-559
<i>Kapitel 27:</i>	Den kvalitative fordeling af aktiverne mellem ægte- fællerne på et kapitel VI-skifte, af <i>Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard</i>	560-572
<i>Kapitel 28:</i>	Den formelle afslutning på et kapitel VI-skifte, af <i>Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard</i>	573-579
<i>Kapitel 29:</i>	Skifte af særemidler – Skifte ved samlivsforholds ophør, af <i>Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard</i>	580-589

IV. del *Samlivsforhold,*

<i>Kapitel 30:</i>	Samlivsforhold, af <i>Ingrid Lund-Andersen</i>	593-618
--------------------	---	---------

V. del *Navneret*

<i>Kapitel 31:</i>	Navneret, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	621-627
--------------------	---	---------

Indholdsfortegnelse

I. del

Retsforholdet mellem forældre og børn

Kapitel 1:	<i>Ægtebørn og børn uden for ægteskab</i>	1- 32
1.	Indledning	1
1.1.	Retsstillingen for ægtebørn og børn uden for ægteskab	1
1.2.	Faderskabssager og den sociale virkelighed	2
2.	Ægtebørn	4
2.1.	Pater est-reglen som status-regel og andre statusregler	4
2.2.	Pater est-reglen som bevisregel	5
2.3.	Retssager om faderskab til børn omfattet af §§ 2 og 3 – ægtebørnssagerne – processuelle regler	7
2.3.1.	Hvem kan anlægge ægtebarnssagen?	8
2.3.2.	Anerkendelseslæren	10
2.4.	Efterfølgende erhvervelse af ægtebarnsstatus	11
3.	Børn uden for ægteskab	11
3.1.	Anmeldelses- og oplysningsregler	12
3.2.	Anerkendelse af faderskab for en administrativ myndighed	13
3.3.	Fastsættelse af faderskab ved retten gennem retsforlig eller dom	15
3.3.1.	Faderskabsprocessen	15
3.3.2.	Genoptagelse af faderskabssager	16
3.4.	Anerkendelseslæren	16
3.5.	Børnelovens § 6	17
3.5.1.	Hvem har M haft samleje med i avlingstiden?	17
3.5.2.	Foreligger det fornødne grundlag for at dømme den pågældende mand/en af disse mænd?	18

3.5.2.1.	Generelt om fremgangs- måden efter børnelovens § 6	19
3.5.2.2.	Den konkrete anvendelse af børnelovens § 6	20
4.	Præjudicielle afgørelser om faderskab	23
5.	Bevismidler i faderskabssager	23
5.1.	Avlingstiden	23
5.2.	Samleje	24
5.3.	De biologiske og arvebiologiske bevismidler	24
5.3.1.	De egentlige blodtypebeviser	25
6.	Insemination, surrogatmødre, rugemødre og ægdonation	27
6.1.	Insemination	28
6.2.	Surrogatmoderskab	31
6.3.	In-vitro-fertilisation (d.v.s. befrugtning uden for kroppen). Rugemødre. Ægdonation	32

Kapitel 2:	<i>Adoption</i>	33- 47
1.	Indledning	33
2.	Betingelser for adoption	35
3.	Adoption uden samtykke – tvangsadoption	40
4.	Retsvirkninger af adoption	43
5.	Ophævelse af adoption	44
5.1.	Betingelser	44
5.2.	Retsvirkninger	45
6.	Formidling	46

Kapitel 3:	<i>Forældremyndighed</i>	48- 96
1.	Hvem tilkommer forældremyndigheden?	49
1.1.	Børn af ægtefæller	49
1.2.	Børn af forældre, der ikke er gift med hinanden	51
1.3.	Aftalt fælles forældremyndighed	51
1.4.	Ophør af fælles forældremyndighed	56
1.4.1.	Aftale om forældremyndighedens placering	58
1.4.2.	Fordeling af forældremyndighed ved rettens afgørelse	59
1.4.3.	Ændring af forældremyndigheds- aftaler og -afgørelser	65

1.4.4.	Midlertidige afgørelser om forældremyndighed	67
1.5.	Overførelse af forældremyndighed	71
1.5.1.	Overførelse af forældremyndigheden til faderen ved dom	71
1.5.2.	Overførelse af forældremyndigheden ved aftale	72
1.6.	Den ene eller begge forældremyndigheds- indehaveres død	73
2.	Samværsret	77
3.	Barnets indflydelse på afgørelser om forældremyndighed og samværsret	82
4.	Børne- og familiesagkyndig rådgivning	84
5.	Fuldbyrdelse af afgørelser og aftaler vedrørende forældremyndighed og samværsret	85
5.1.	Fogedrettens fremgangsmåde	86
6.	Forældremyndighedens indhold	88
6.1.	Indledning	88
6.2.	Særligt om vold mod børn	90
6.3.	Børns selv- og medbestemmelsesret	91
6.4.	Håndhævelse af forældremyndighed	93
7.	Privat familiepleje og hjælpeforanstaltninger over for børn og unge	94
Kapitel 4:	<i>Børns forsørgelse</i>	97-125
1.	Indledning	97
2.	Forsørgelses- og bidragspligt	98
2.1.	Retten til bidrag	99
2.1.1.	Om retten til at kræve bidrag fastsat og om de kompetente myndigheder ..	99
2.1.2.	Hvem tilkommer bidraget?	101
2.2.	Nærmere om bidragspligten	102
2.2.1.	Fra hvilket tidspunkt fastsættes bidrag?	102
2.2.2.	Bidragspligtens ophør	103
2.3.	Bidragets størrelse	104
2.4.	Særligt om børnelovens § 15	108
2.5.	Om ændring af bidrag	108
2.5.1.	Fastsatte bidrag	108
2.5.2.	Aftalte bidrag	109
2.6.	Bidrag efter børnelovens § 19	112

2.7.	Særligt om forholdet til det offentlige	112
2.7.1.	Ydelser efter bistandsloven	112
2.7.2.	Beskatning af børn	115
3.	Inddrivelse af bidrag	116
3.1.	Grundlaget for inddrivelsen	117
3.2.	De inddrivende myndigheder	117
3.3.	En inddrivelsessags behandling	117
3.4.	Inddrivelsesmidlerne	119
3.4.1.	Udpantning	119
3.4.2.	Løntilbageholdelse	120
4.	Forskudsvis udbetaling af bidrag	121
4.1.	Hvilke bidrag kan udbetales forskudsvis? ...	122
4.2.	Betingelser for forskudsvis udbetaling af bidrag	122
5.	Børnefamilieydelse og børnetilskud	123
5.1.	Børnefamilieydelse	123
5.2.	Børnetilskud	124

II. del

Ægteskabsret

Kapitel 5:	<i>Ægteskab og andre samlivsformer – Aktuel ægteskabsret</i>	129-141
1.	Familieretskommissionen og tiden derefter	129
2.	Ægteskabsudvalget af 1957	131
3.	Folketingsdebatten 1968-69	132
4.	Nogle tal	133
5.	Ægteskabsudvalget af 1969	134
6.	Udviklingen i de sidste år	138
Kapitel 6:	<i>Ægteskabs indgåelse og registrering af partnerskab</i> ...	142-153
1.	Forlovelse	142
2.	Ægteskabsbetingelser	143
3.	Prøvelse	147
4.	Vielse	148
5.	Ugyldighed	149
6.	Omstødelse	149
7.	Registrering af partnerskab	150

Kapitel 7:	<i>Separations- og skilsmissegrundene</i>	154-164
1.	Separation	155
1.1.	Ægteskabslovens § 29. Ensidig ret til separation	155
1.2.	Bortfald af separation	155
1.3.	Retsvirkninger af separationens bortfald	158
2.	Skilsmissegrundene	159
2.1.	Skilsmisse på grund af 1 års separation	159
2.2.	Skilsmisse på grundlag af enighed efter 6 måneders separation	160
2.3.	Utroskab	160
2.4.	Skilsmissegrundene i øvrigt	162
2.4.1.	2 års adskillelse	163
2.4.2.	Vold	163
2.4.3.	Bigami	164

Kapitel 8:	<i>Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse</i>	165-184
1.	Betingelser for at få separation eller skilsmisse ved bevilling	165
2.	Ægteskabslovens § 45	169
3.	Sammenhæng mellem bevillingssager og retssager .	171
4.	Mægling	172
5.	Separation og skilsmisse ved bevilling	172
5.1.	Vilkårsforhandling	174
5.2.	Anden rådgivning	175
5.3.	Separations- og skilsmissebevillingers ugyldighed	176
6.	Separation og skilsmisse ved dom	176
6.1.	Anke	182
6.2.	Inddragelse af andre spørgsmål end vilkår under ægteskabssagen og udskydelse af vilkår	183

Kapitel 9:	<i>Underholdsbidrag til ægtefælle</i>	185-211
1.	Indledning	185
2.	Bidragspligt og varighed	189
3.	Bidragets størrelse	195
4.	Inddrivelse af bidrag	202
5.	Bortfald af bidrag	202
6.	Ændring af afgørelser eller aftaler om bidrag	203
6.1.	Ændring af fastsatte bidrag	203
6.2.	Ændring af aftalte bidrag	207

7.	Forholdet til det offentlige	209
----	------------------------------------	-----

Kapitel 10:	<i>Enkepension efter separation og skilsmisse</i>	212-223
1.	Indledning	212
2.	Bevarelse af retten til enke-/enkemandspension efter separation	215
3.	Kollektive enkepensionsordninger sikret som led i et ansættelsesforhold	216
4.	Ikke-kollektive pensionsordninger sikret som led i et ansættelsesforhold	220
5.	Aftalebestemt (vedtægtshjemlet) ret til bevarelse af enkemandspensionsret efter skilsmisse	221
6.	Lov om arbejdsmarkedets tillægspension (ATP)...	221
7.	Om revision af enkepensionsloven	222

Kapitel 11:	<i>Retten til lejligheden efter separation og skilsmisse</i>	224-235
1.	Private udlejningsejendomme	225
1.1.	Retten til en lejet lejlighed	225
1.1.1.	Fortsættelse af lejemålet ved separation eller skilsmisse, ægteskabslovens § 55, stk. 1, jfr. lejelovens § 77	225
1.1.2.	Særligt om retten til at fortsætte lejemålet og hæftelsesproblemerne i tilknytning hertil	226
1.2.	Retten til lejligheden i en ejendom, som ejes af den ene ægtefælle, ægteskabslovens § 55, stk. 2	228
1.3.	Ændring af aftaler eller afgørelser i henhold til ægteskabslovens § 55	230
2.	Almennyttige boligselskaber	232
3.	Private andelsboligforeninger	232
4.	Andre lejlighedstyper	234
5.	Retten til lejligheden ved samlivsophævelse	235

Kapitel 12:	<i>Beløb i henhold til ægteskabslovens § 56</i>	236-244
1.	Om bestemmelsens baggrund	236
2.	Anvendelse af ægteskabslovens § 56 i praksis	238
3.	Ændring af aftaler eller afgørelser om § 56-godtgørelse	241
4.	Nogle processuelle spørgsmål	242

Kapitel 13:	<i>Ændring af aftaler om vilkår m.v.</i>	245-254
1.	Indledning	245
2.	Ændring af "vilkårsaftaler" i h.t. ægteskabslovens § 58	246
3.	Ændring af "vilkårsaftaler" i h.t. formueretlige ugyldighedsregler	252
Kapitel 14:	<i>Ægteskabets retsvirkninger – indledning</i>	255-261
Kapitel 15:	<i>Forsørgelsespligt, sociale ydelser og skat</i>	262-297
1.	Den privatretlige forsørgelsespligt mellem ægtefæller	262
1.1.	Under samlivet – refusionskrav mellem ægtefæller	262
1.2.	Efter samlivsophævelse	269
2.	Offentligretlig forsørgelsespligt, indtrædelsesretten efter bistandslovens § 8 og beskatning af ægtefæller	272
2.1.	Ægtefællers gensidige offentligretlige forsørgelsespligt	272
2.1.1.	Nærmere om den offentligretlige forsørgelsespligts betydning for tildeling og udmåling af hjælp	273
2.1.2.	Om tilbagebetalings- og betalingskrav efter bistandsloven	274
2.1.3.	Ægtefællekvirninger i sociallovgivningen i øvrigt	276
2.1.4.	Det offentliges ret til indtræden i privatretlige bidragskrav	277
2.1.4.1.	Under samlivet	278
2.1.4.2.	Efter samlivsophævelse ...	278
2.1.4.3.	Efter separation og skilsmisse	279
2.1.4.4.	Særligt om bistandslovens § 8, stk. 2, 2. pkt.	280
2.2.	Beskatning af ægtefæller	281
2.2.1.	Særbeskatning af ægtefæller	281
2.2.2.	Ægtefællekvirninger	283
2.2.2.1.	Hvornår bruges de særlige ægtefælleregler?	283
2.2.2.2.	Ægtefælleregler	284

2.2.2.2.1.	Fravigelse af "ejerprincippet"	285
2.2.2.2.2.	Særlige beregningsregler for ægtefæller	288
2.2.3.	Skattemæssige virkninger af separation og skilsmisse	289
2.2.4.	Hæftelse for skattekrav	290
2.2.5.	Særligt om den skattemæssige behandling af bidrag	292
2.2.5.1.	Almindelige regler om underholdsbidrag	292
2.2.5.2.	Særligt om bidrag til børn	293
2.2.5.3.	Særligt om bidrag til ægtefælle	295

Kapitel 16:	<i>Den legale formueordning</i>	298-323
1.	Formuefællesskab – hovedprincipper	298
2.	Mulighederne for ved aftale at fravige den legale formueordning	303
3.	Afgrænsning mellem ægtefællernes formuer	307
3.1.	Indledning	307
3.2.	Hvilke faktorer er bestemmende for, om et aktiv anses for at tilhøre manden eller hustruen?	309
3.3.	Særligt om sameje mellem ægtefæller	320
3.4.	Retsvirkninger af sameje	322
3.4.1.	Hvem tilhører samejet?	322
3.4.2.	Råden over samejet (herunder udtagelse på skiftet)	322
3.4.3.	Kreditorfølgning mod samejet ...	323

Kapitel 17:	<i>Særeje</i>	324-353
1.	Hovedprincipperne for særeje	324
2.	Hvorledes kan særeje opstå?	328
2.1.	Særeje i henhold til særejeægtepagt	328
2.2.	Særeje i henhold til tredjemands bestemmelse ved gave eller arv	337
2.3.	Særeje ved båndlagt arv og gave	346
2.4.	Særeje ved bosondring	347
2.5.	„Særeje” ved separation	347

2.6. Særeje ved surrogation	348
2.7. Særligt om indtægt af særeje	350
3. Afgrænsning mellem en ægtefælles særeje og fælleseje(bodel)	352
4. Ophør af særeje	352

Kapitel 18: <i>Ægtepagter</i>	354-363
1. Skriftlighed og underskrift	355
2. Godkendelse	356
3. Tinglysning	357
4. Aftaleretlige ugyldighedsregler og forudsætningslæren	362

Kapitel 19: <i>Begrænsninger i rådigheden</i>	364-397
1. Indledning	364
1.1. Retsvirkningslovens § 17	364
1.2. Bosondring	366
1.3. Vederlagskrav	369
2. Samtykkereglerne i Retsvirkningslovens §§ 18 og 19	376
2.1. Generelt om reglernes begrundelse og afgrænsning	376
2.2. Hvilke ejendomme er omfattet af Retsvirkningslovens § 18?	378
2.2.1. Fast ejendom, der tjener til familiens bolig	378
2.2.2. Fast ejendom, hvortil ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervs-virksomhed er knyttet	379
2.3. Hvilket løseøre er omfattet af Retsvirkningslovens § 19?	380
2.4. Hvilke dispositioner omfattes af Retsvirkningslovens §§ 18 og 19?	380
2.5. Den tidsmæssige udstrækning af samtykkekravet	383
2.6. Nærmere om samtykket	384
2.7. Omstødelse af dispositioner foretaget uden samtykke	387
2.7.1. Almindelige betingelser for omstødelse. Bevisspørgsmål	387

2.7.2. Specielt om omstødelse af dispositioner over fast ejendom, når der er tinglyst vielsesattest som rådighedsindskrænkning	388
2.7.2.1. Forholdet mellem tinglysningsloven og retsvirkningslovens § 18	391
2.7.3. Fristerne for sagsanlæg	392
2.8. Særligt om virkningerne af omstødelse	393
2.9. Særligt om retsvirkningslovens § 20	394
3. Ægtefællesamtykke til dispositioner over andre boligtyper end de af retsvirkningslovens § 18 omfattede	395
3.1. Lejelovens regler	395
3.2. Boligformer, der hverken er omfattet af retsvirkningslovens § 18 eller lejeloven	397

Kapitel 20: <i>Hæftelse for den anden ægtefælles dispositioner m.v.</i>	398-413
1. Dispositioner der pådrager den anden ægtefælle et gældsansvar	398
1.1. "Husholdningsfuldmagten" i retsvirkningslovens § 11	399
1.1.1. Reglens historiske og aktuelle formål	399
1.1.2. Hvilke indkøb er omfattet?	400
1.1.3. Indkøb over kontokort, kreditkort og købekort. Anvendelse af lån	405
1.1.4. Formodningsreglen - Forholdet til ægtefællernes indbyrdes underholdspligt	406
1.1.5. Tidspunktet for indkøbet	406
1.1.6. Forældelse	407
1.2. Fuldmagt til den anden ægtefælle m.v.	407
1.2.1. Fuldmagtstilfælde i almindelighed ..	407
1.2.2. Særligt om kontokort, kreditkort og købekort	409
1.2.3. Særligt om ægtefæller, der deltager i samme erhvervsvirksomhed	410
2. Råden over den anden ægtefælles aktiver	411
2.1. Almindelige fuldmagtstilfælde	411
2.2. Den legale fuldmagt i retsvirkningslovens § 13	412
2.3. Retsvirkningslovens § 52	412

2.4. Legitimationsreglen i retsvirkningslovens § 14 412

Kapitel 21:	<i>Aftaler mellem ægtefæller</i>	414-444
1.	Aftaler mellem ægtefæller	414
1.1.	Indledning	414
1.2.	Karakteristik og systematik	415
1.3.	Retsvirkningslovens § 29 og begrænsninger i ægtefællers aftalefrihed	415
1.4.	Specielt om visse typer aftaler mellem ægtefæller	417
1.5.	Specielt om anvendelse af formuerettens ugyldighedsregler på familieretlige aftaler	421
1.6.	Erstatningsansvar mellem ægtefæller	422
2.	Gaver mellem ægtefæller	424
2.1.	Retsvirkningslovens § 30. Indledende bemærkninger	424
2.2.	Undtagelser fra ægtepagtskravet	426
2.2.1.	Sædvanlige gaver	426
2.2.2.	»Gaver, som består i livsforsikring, overlevelserente eller lignende forsørgelse, som sikres den anden ægtefælle«	426
2.2.2.1.	Livsforsikring	426
2.2.2.2.	Overlevelserente	429
2.2.2.3.	Anden lignende forsørgelse	429
2.2.3.	Retsvirkningslovens § 31 "Tantiemereglens"	430
2.3.	Retsvirkningslovens § 30, stk. 2	432
2.4.	Bevisbyrdreglen i retsvirkningslovens § 32 ..	432
2.5.	Retsvirkningslovens § 33	433
2.6.	Omstødelse af gaver	435
2.7.	Ugyldige gaver	438
2.8.	Gaveafgift	439
2.8.1.	Gaveafgift af livsforsikringssummer m.v.	443

III. del
Familieskifteret

Kapitel 22:	<i>Indledning om skifte ved formuefællesskabets ophør</i> ..	446-460
1.	Indledende bemærkninger	446
2.	Offentligt skifte sammenlignet med privat skifte ..	447
2.1.	Skifteafgift	449
2.2.	Fri proces (og retshjælp samt retshjælpsforsikring)	451
2.3.	Retsafgørelse af enkeltspørgsmål – skiftelovens § 81, jfr. § 76	453
3.	Offentligt skifte i henhold til reglerne i skiftelovens kapitel VI – fremgangsmåde og principper	454
3.1.	Stedlig kompetence	455
3.2.	Rådigheden under skiftet	455
3.3.	Hovedprincipperne for et offentligt skifte ...	457
Kapitel 23:	<i>Rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, jfr. retsvirkningslovens § 15, stk. 2</i>	461-510
1.	Pensionsrettigheder m.v.	463
1.1.	Ordninger omfattet af enkepensionsloven ...	464
1.2.	Ordninger, som ikke er omfattet af enkepensionsloven	465
1.2.1.	Pensionsordninger, der slet ikke hjemler ret til ægtefællepension	467
1.2.2.	Pensionsordninger, der er opretholdt uden nogen forbindelse med et tjenesteforhold	467
1.2.3.	Kvinders pensionsordninger	468
1.2.4.	Livrenter	468
1.2.5.	Overlevelserente	470
1.2.6.	Pensionsordninger som kapital- eller rateforsikring eller opsparing på spærret konto i et pengeinstitut	472
1.2.7.	Selv pensioneringskonti	481
1.2.8.	Indekskontrakter	481
1.2.9.	Socialpension	484
2.	Livsforsikringer uden fradragsret	484
3.	Personskadeerstatninger	486

4.	Ophavsrettigheder m.v.	492
5.	Good-will.	493
6.	Opsparingsordninger, der ikke tjener pensionsformål.	501
6.1.	Boligsparekontrakter, uddannelses- opsparingskontrakter, bunden opsparing, „indefrosne” dyrtidsportioner m.v.	502
6.2.	Investeringsfonds.	503
6.3.	Etableringskonti.	505
7.	Båndlagt arv og gave.	505
8.	Arv indestående i uskiftet bo – og arvefors kud.	507
9.	Feriegodtgørelse.	507
10.	Indestående i grundejernes investeringsfond.	508
11.	Yderligere tilfældegrupper.	509
12.	Surrogater for/indtægter af § 15, stk. 2-rettigheder.	510
Kapitel 24:	<i>Kapitel VI-skiftets aktiver.</i>	<i>511-533</i>
1.	Indledning.	511
2.	Skæringstidspunkt.	511
3.	Aktivernes afkastning under skiftet.	515
4.	Vurdering af aktiverne.	521
4.1.	Hvilket tidspunkts værdier er afgørende? ...	521
4.2.	Vurderingen har som udgangspunkt relation til salgsværdien.	526
4.3.	Latente skattebyrds betydning for værdiansættelsen.	527
Kapitel 25:	<i>Kapitel VI-skiftets passiver.</i>	<i>534-547</i>
1.	Indledning.	534
2.	Skæringstidspunkt og opgørelsestidspunkt.	534
3.	Kun passiver, der hører til bodelene.	540
4.	Krav, som begge ægtefæller hæfter for – skiftelovens § 65a.	542
5.	Krav mellem ægtefællerne indbyrdes.	543
6.	Kreditorerne indkaldes ikke under skiftet.	546
Kapitel 26:	<i>Den kvantitative deling mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte.</i>	<i>548-559</i>
1.	Hovedreglen om ligedeling.	548
2.	Vederlagskrav.	549

3.	Undtagelser fra hovedreglen om ligedeling.	552
3.1.	Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – skiftelovens § 68 a.	552
3.2.	Forlods udtagelse ved skifte i anledning af et ægteskabs omstødelse – skiftelovens § 69.	554
3.3.	Skævdeling, fordi ligedeling ville være åbenbart urimelig – skiftelovens § 69 a.	555
3.4.	Små boer – skiftelovens § 70.	558

Kapitel 27: *Den kvalitative fordeling af aktiverne mellem
ægtefællerne på et kapitel VI-skifte.* 560-572

1.	Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – skiftelovens § 68 a.	561
2.	Hovedreglen i skiftelovens § 70 a, stk. 1 og stk. 2, 1. pkt.	561
3.	Krydsende udtagelsesret – skiftelovens § 70 a, stk. 2, 2. pkt., nr. 1-5.	564
3.1.	Fast ejendom – familiens bolig.	565
3.2.	Fast ejendom – familiens sommerbolig.	567
3.3.	Erhvervsvirksomhed.	567
3.4.	Arbejdsredskaber og andet erhvervsløse.	568
3.5.	Bohave.	568
4.	Udløsningsret og mulighed for henstand – skiftelovens § 70 b.	569
5.	Afhændelse af fællesboets aktiver.	572

Kapitel 28: *Den formelle afslutning på et kapitel VI-skifte.* 573-579

1.	Boets slutning.	573
2.	Genoptagelse af et kapitel VI-skifte (eller anlæggelse af almindelig retssag).	574

Kapitel 29: *Skifte ved særejemidler – skifte ved et samlivsforholds
ophør.* 580-589

1.	Indledning.	580
2.	Generelt om skiftelovens § 82.	581
2.1.	Specielt om skifte mellem ægtefæller med særeje omfattende hele formuen.	582
2.2.	Specielt om samlivsskifter.	583

IV. del
Samlivsforhold

Kapitel 30:	<i>Samlivsforhold</i>	593-618
1.	Almindelige synspunkter	593
2.	Underholdet	599
2.1.	Under samlivet	599
2.2.	Efter samlivsophævelse	600
2.3.	Sociale ydelser	601
2.4.	Skat	602
3.	Formueordningen	603
4.	Retten til lejligheden ved samlivsophævelse og død	615

V. del
Navneret

Kapitel 31:	<i>Navneret</i>	621-627
1.	Børn	622
2.	Ægtefæller	624
3.	Ændring af navn	624

Domsregister	629
--------------------	-----

Lovregister	639
-------------------	-----

Stikordsregister	649
------------------------	-----

Fortegnelse over anvendte forkortelser

AAL: Arveafgiftsloven

ADL: Adoptionsloven

ADL-kommentar: Mogens Hornslet og Svend Danielsen: Adoptionsloven, Juristforbundets Forlag, Kbh. 1974

AFTL: Aftaleloven

Agell-Samboende: Anders Agell: Samboende utan äktenskap, Liberförlag, Sth. 1982

Agell-Underhåll: Anders Agell: Underhåll till barn och make, Iustus Förlag, 4. uppl., Uppsala 1988

Agell-Äganderätten: Anders Agell: Äganderätten till fastighet för makar och samboende, Norstedts, Sth. 1985

Agell-Äktenskaps- och samboenderätt: Anders Agell: Äktenskaps- och samboenderätt enligt 1987 års lagstiftning, Iustus Förlag, 3. uppl., Uppsala 1989

Agell/Saldeen-Faderskap: Anders Agell og Åke Saldeen: Faderskap, vårdnad, adoption, Iustus Förlag, 4. uppl., Uppsala 1989

AL: Arveloven

AL-kommentar: Svend Danielsen: Arveloven, Juristforbundets Forlag, 3. udg., Kbh. 1982

Ernst Andersen 1964: Ernst Andersen: Familieret, Juristforbundets Forlag, Kbh. 1964

Ernst Andersen 1967: Ernst Andersen: Familieret, Juristforbundets Forlag, 2. udg., Kbh. 1967

Ernst Andersen 1971: Ernst Andersen: Familieret, Juristforbundets Forlag, 3. udg., Kbh. 1971

Andrup - Om ægteskab og underhold: H. Andrup: Om ægteskab og underhold, Sydjysk Universitetsforlag, Ribe 1971

Arnholm & Lødrup: Carl Jacob Arnholm og Peter Lødrup: Familieretten, Tanum-Norli, 2. udg., Oslo 1979

Arveret 1985: T. Sønné Schmidt m.fl.: Arveret, 1. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, Kbh. 1985

BD: Byretsdom

Beckman & Höglund: Nils Beckman og Olle Höglund: Svensk familjerättspraxis, Norstedts, Sth. 1984

Bekg.: Bekendtgørelse

Bentzon I: Viggo Bentzon: Familieretten I, G.E.C. Gads Forlag, Kbh. 1924